

BME fenntarthatósági szeminárium 2023.11.07.

FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉS?

Kihívások és válaszok egy példán keresztül

Szépvolgyi János professor emeritus

Cogito ergo sum (R. Descartes)

Fenntartható?
Fejlődés?

ELŐZMÉNYEK ÉS HELYZETKÉP

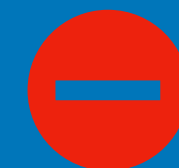
Föld: űrhajós gazdaság

K.E. Boulding (1966)

Folyamatosan áramlik be külső energia
Az ökológiai rendszer állandóan megújul

Természetesnek tekintjük

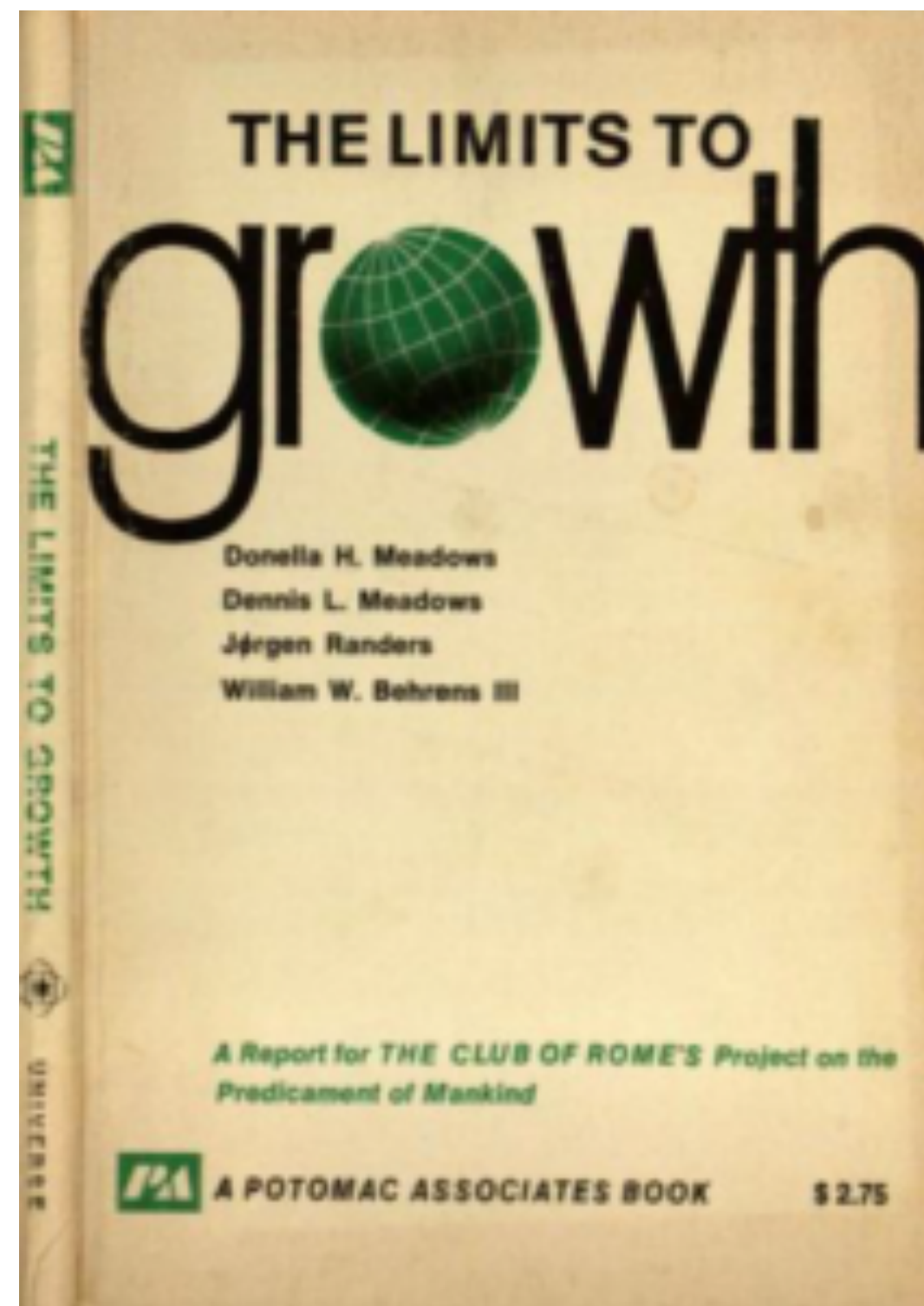

Erőforrásaink végesek
Környezetünk nem terhelhető korlátlanul

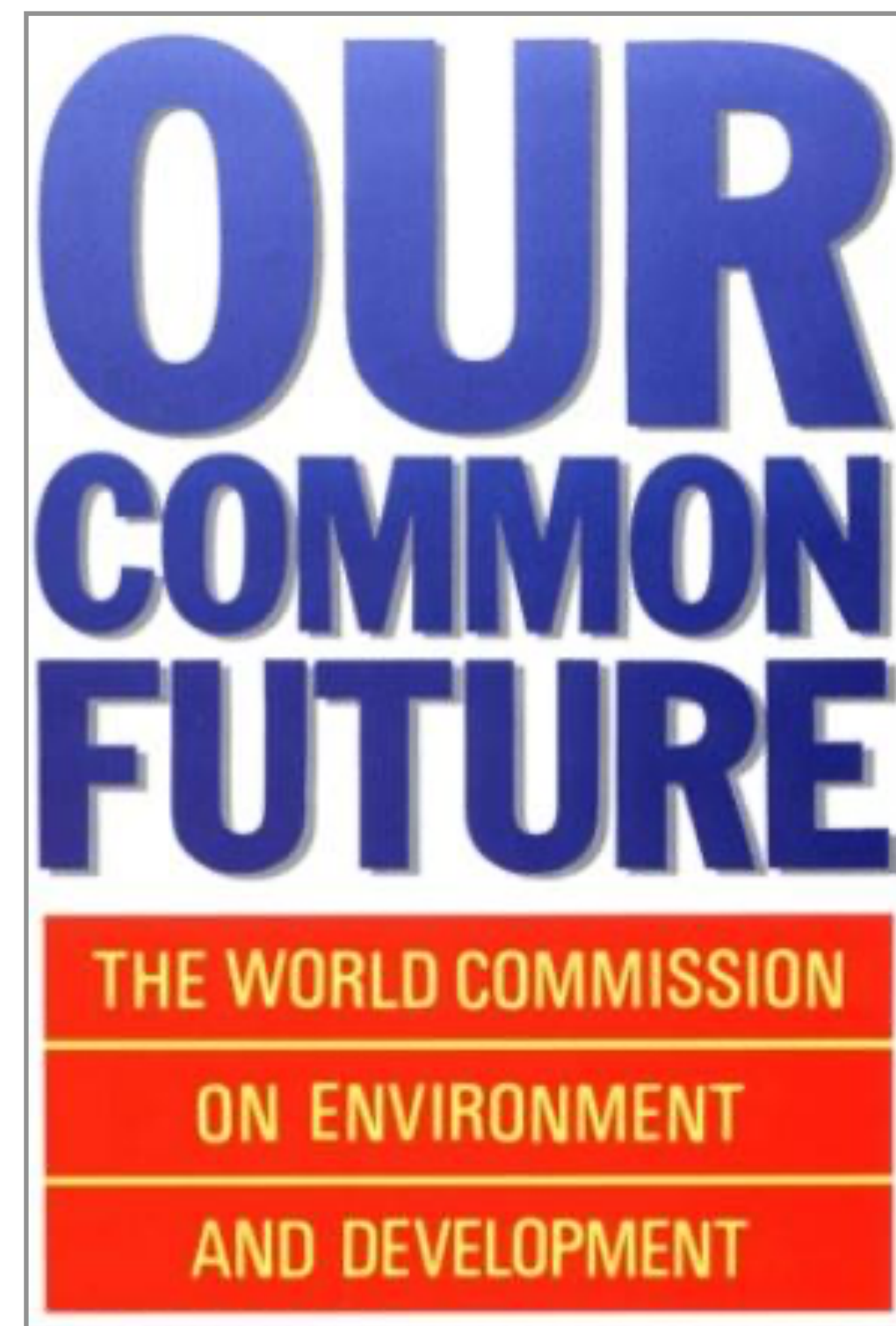
Könnyen elfelejtjük

Két alapvető munka

A Római Klub és az ENSZ kezdeményezései

Meadows (1972)

Brundtland (1987)

Sustainable Development

Development that meets the needs of the present without compromising the ability of future generations to meet their own needs.

Fenntartható fejlődési célok (SDGs)

ENSZ (2015) -Tennivalók a fenntartható fejlődésért 2015-2030

SDGs helyzetkép (2023)

Félúton 2015 és 2030 között

“All 17 Sustainable Development Goals are far from being on track to be met by 2030. Only a handful of subsidiary targets for any goal are even close.”

“Without accelerated action, the ambitious plan the world signed up to in 2015 will fail.”

Reálisak voltak a 2015-ös fenntartható fejlődési célok?

Még mindig vágyálmokat kergetünk ...

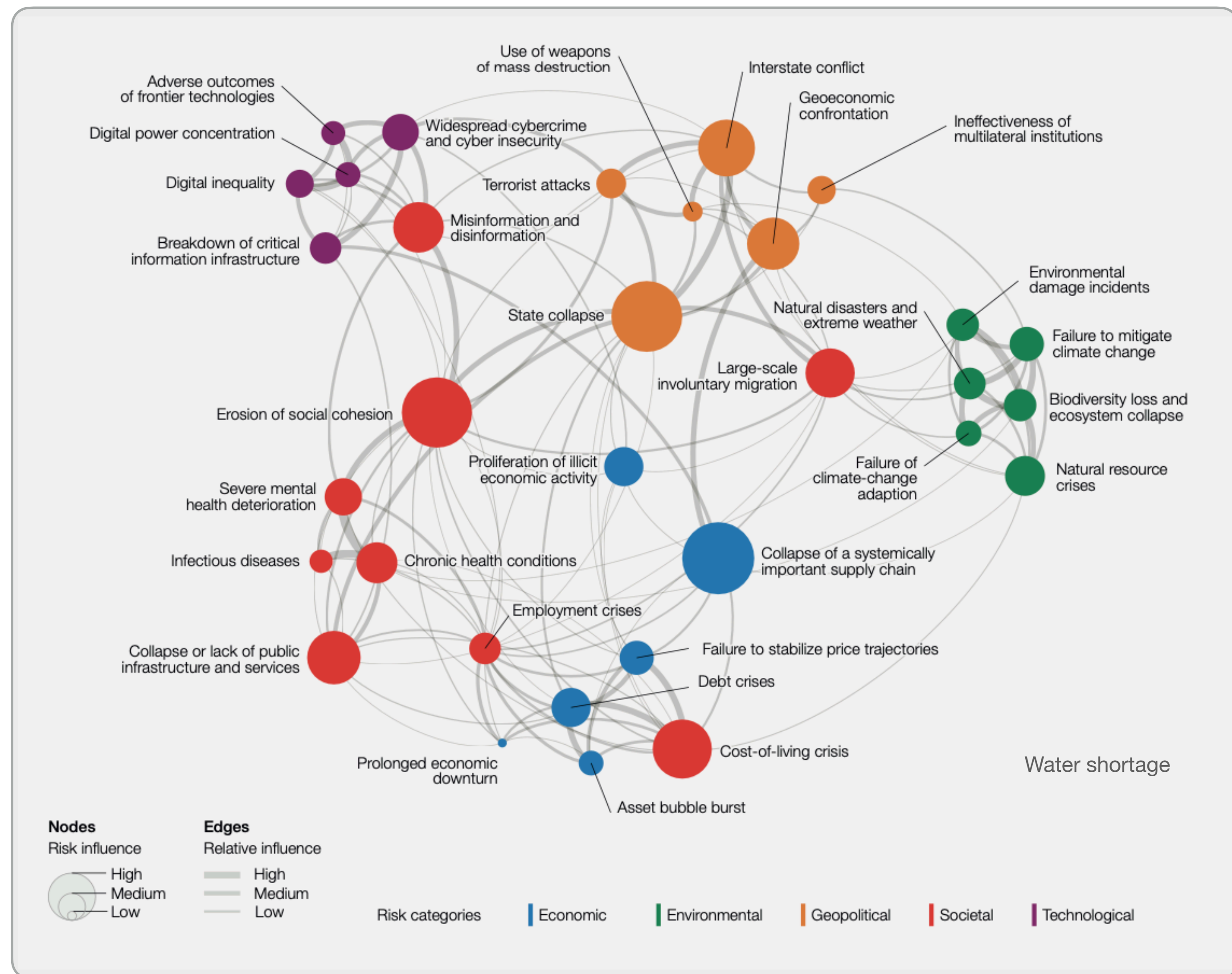
A 2023.11.30. - 12.12. között rendezendő COP28 UAE klímacsúcs elnöksége és két megújuló energiával foglalkozó szervezet 2023.10.30-án felszólították a világ kormányait: 2030-ig háromszorozzák meg megújuló energiatermelési kapacitásaikat az 1,5°C-t meghaladó globális felmelegedés megelőzése érdekében

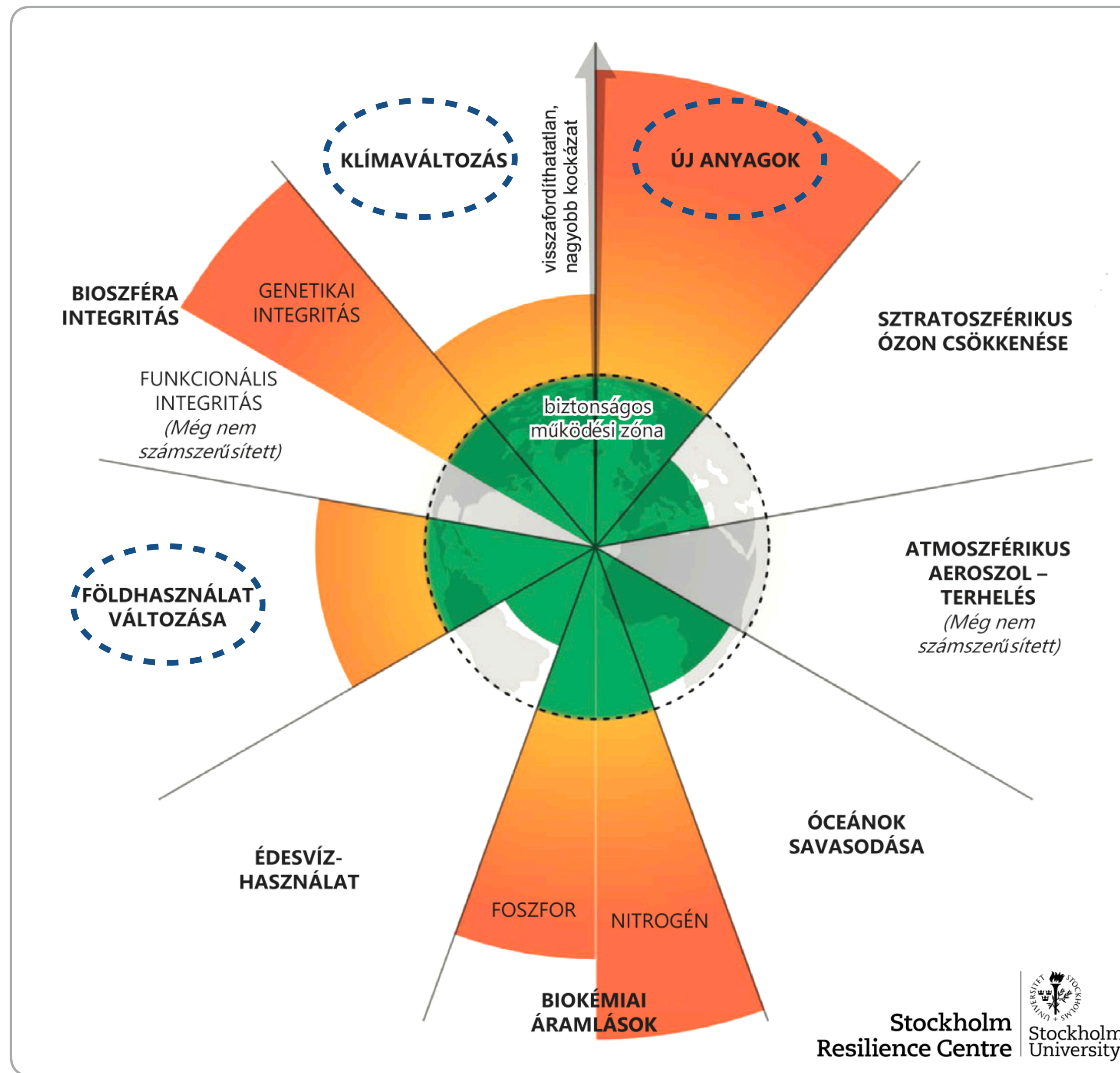

Fenntarthatóság: komplex problémakör

Globális technológiai, környezeti,
gazdasági, geopolitikai és
társadalmi veszélyek (2023)

Meddig terhelhetjük környezetünket?

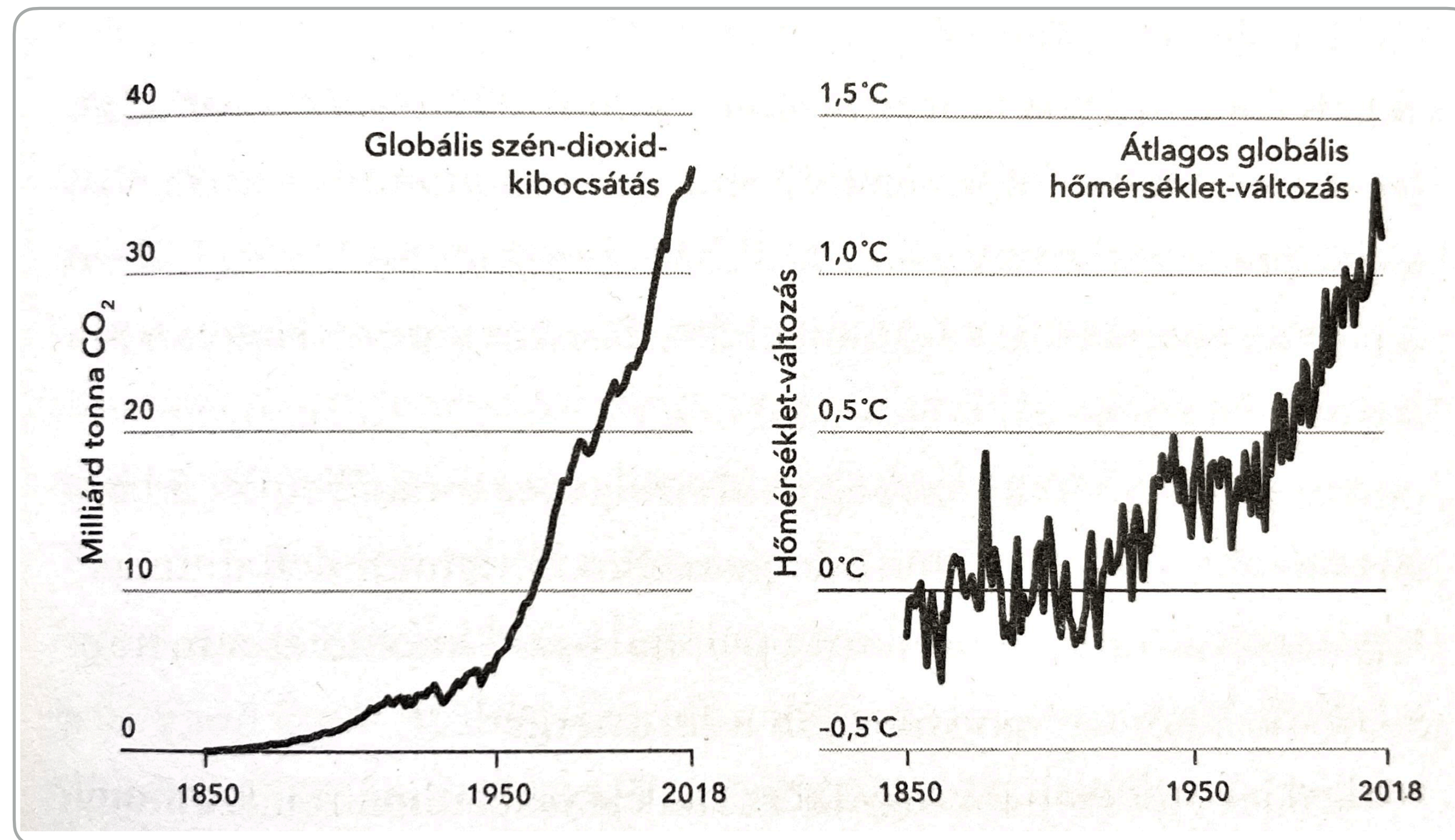
Klíímaváltozás: korunk valósága

Itt az ideje, hogy megfelelő módon beszéljünk az időjárásról

Egy világunk van

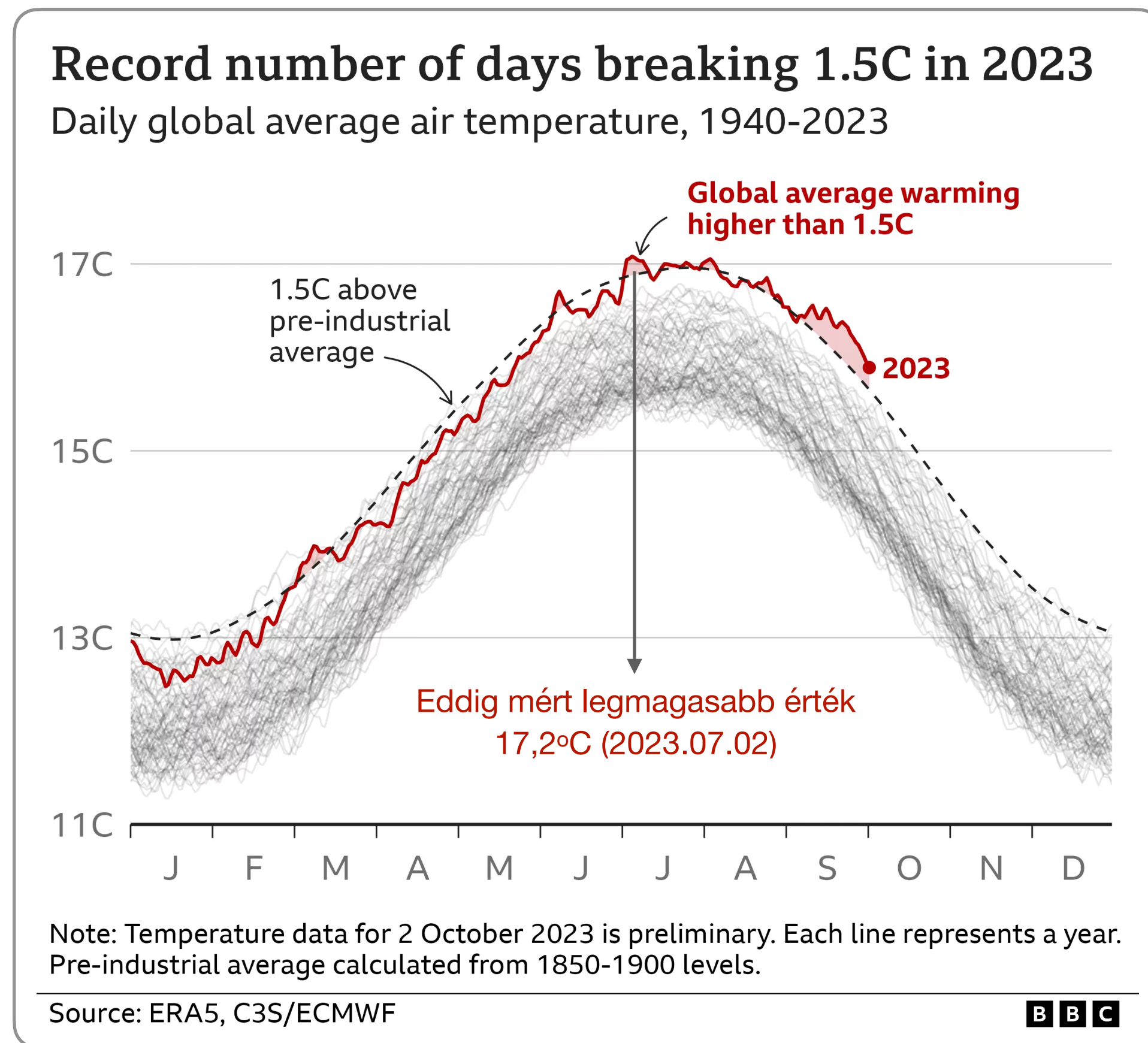
Minden mindennel összefügg (akkor is ha nem értünk minden részletet)

Global Carbon Budget 2019, Berkley Earth

Az idő szorít bennünket

Mennyi időnk van az évi globális átlaghőmérséklet 1,5°C-os emelkedéséig?

IPCC (2023. januári adatok alapján)

- A határérték eléréséig még **500 Gt CO₂** bocsátható ki
- A jelenlegi kibocsátási szint kb. 50 Gt CO₂/év
- Hátralévő idő: kb. 10 év (2030-as évek közepe)

Landoll (2023. januári adatok alapján)

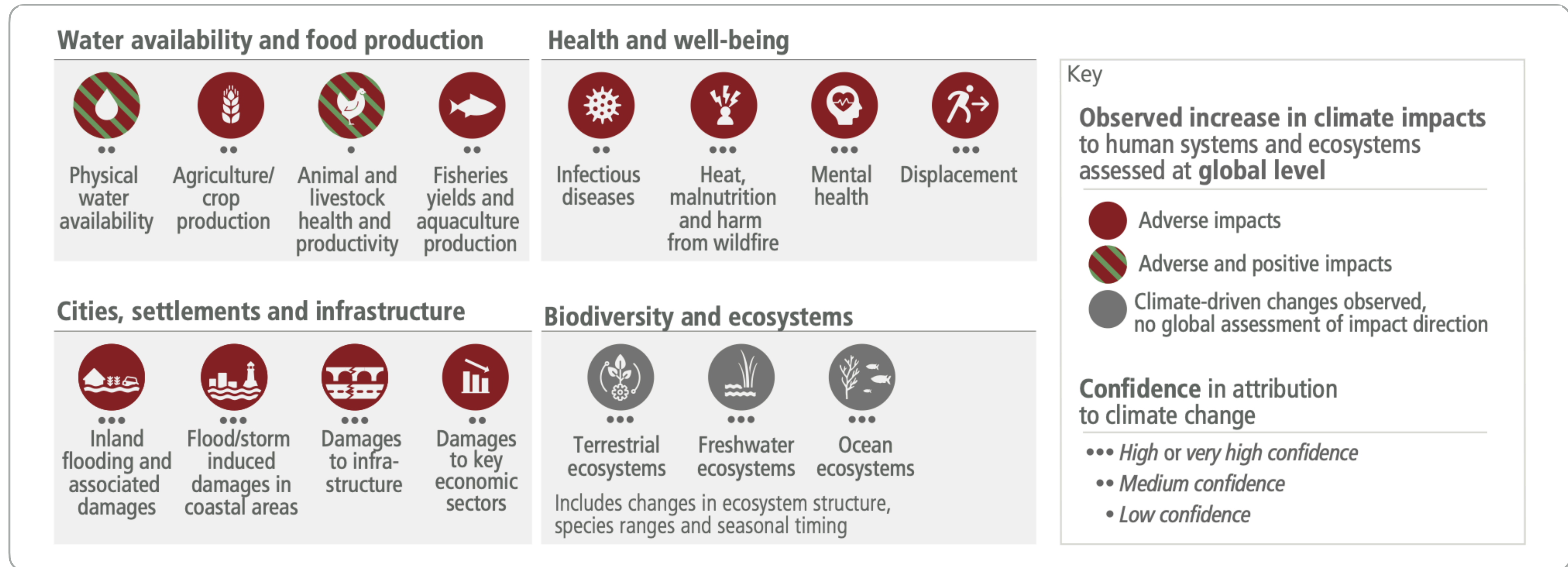
- A határérték eléréséig még **250 Gt CO₂** bocsátható ki
- A jelenlegi kibocsátási szint kb. 50 Gt CO₂/év
- Hátralévő idő: kb. 5 év **(2029!)**

IPCC, 2023: Climate Change 2023: Synthesis Report. IPCC, Geneva, Switzerland, 184 pp., doi: 10.59327/IPCC/AR6-9789291691647.

R.D. Lamboll et al.: Nature Climate Change (2023) <https://doi.org/10.1038/s41558-023-01848-5>

A klímaváltozás hatásai

Helyzetkép 2023

A légkör most egyszerre a veszély és az élet forrása!

Klíímaváltozás vs. emberi tevékenység

Nehéz tagadni hogy szerepünk van benne

Attribution of observed physical climate changes to human influence:

Medium confidence

Increase in agricultural & ecological drought

Increase in fire weather

Increase in compound flooding

Likely

Increase in heavy precipitation

Very likely

Glacier retreat

Global sea level rise

Virtually certain

Upper ocean acidification

Increase in hot extremes

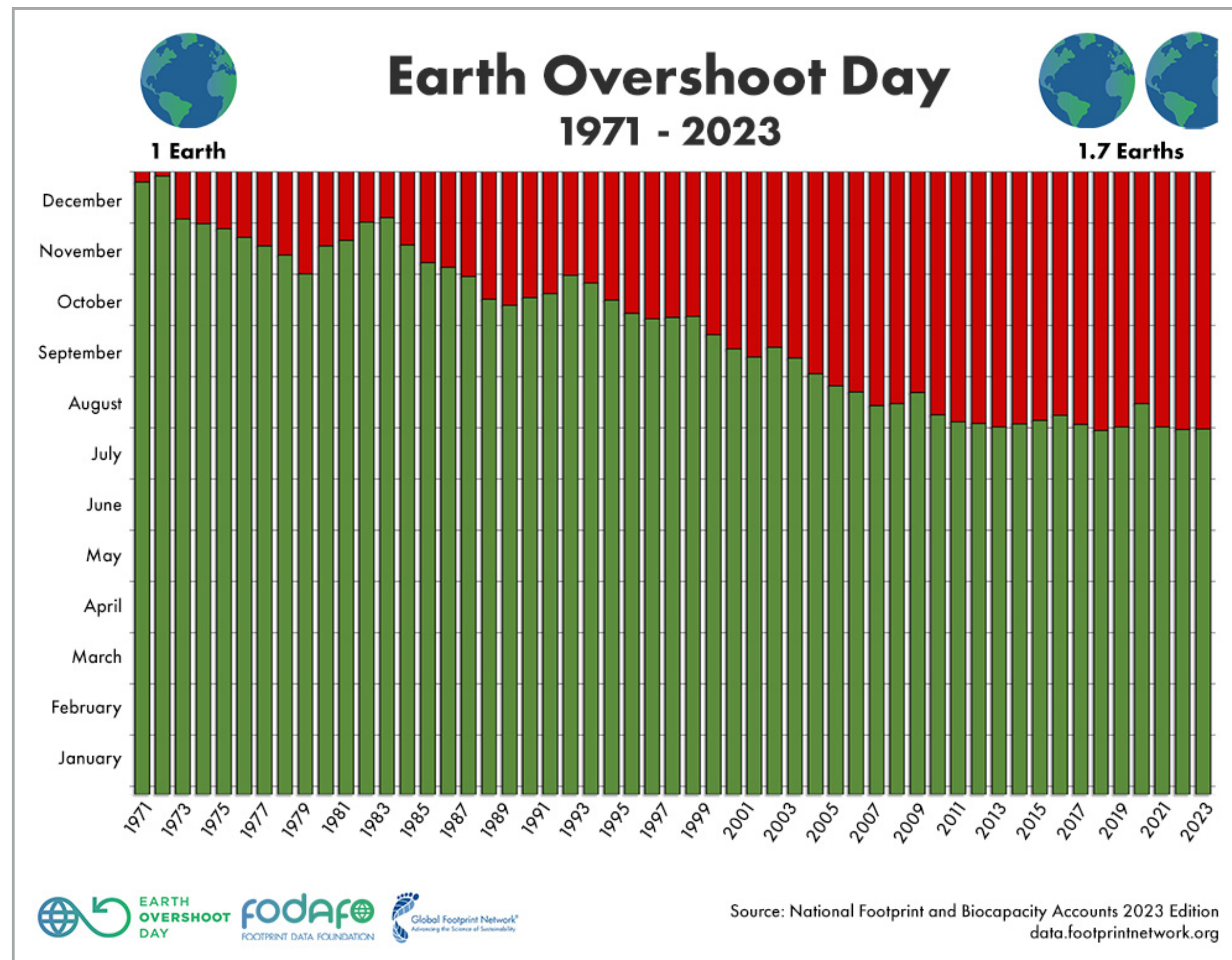
Földhasználat: túlterheljük bolygónkat

Túllövés (túlfogyasztás) napja

Az év azon napja, amikor az emberiség erőforrás igénye meghaladja a Föld adott évi biokapacitását

2023-ban: világ 08.02, HU 05.30

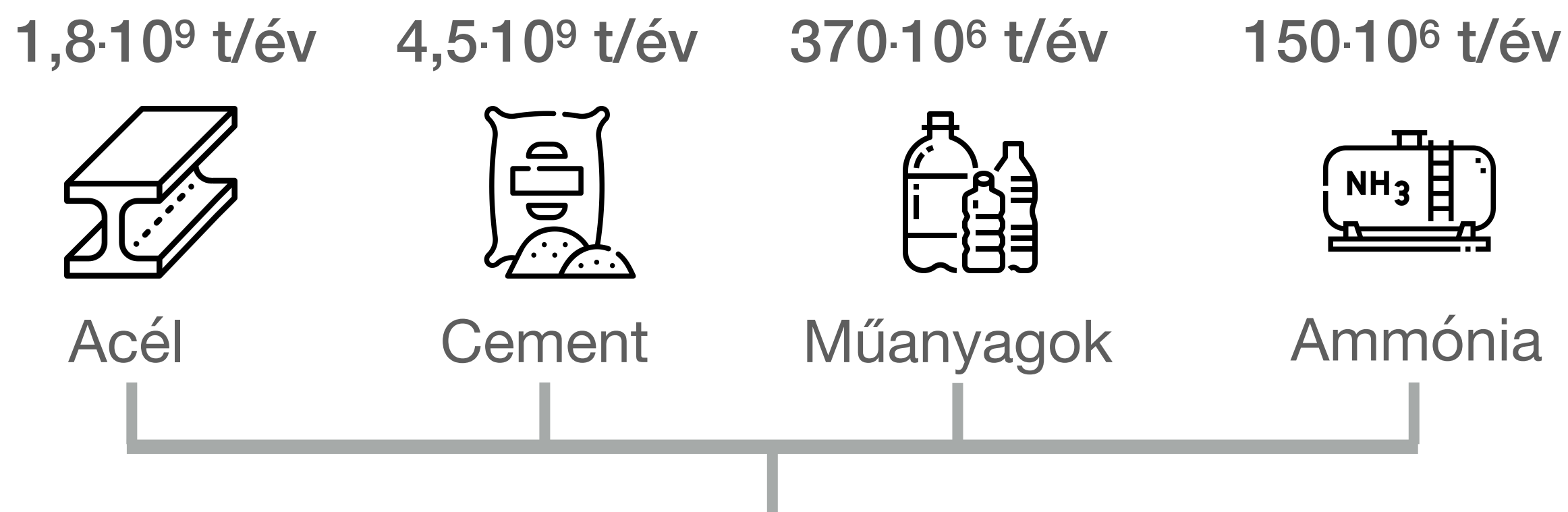
Saját túllövési nap számítása:
<https://okolabnyom.kovet.hu/>

Új anyagok, mint veszélyforrások

A modern társadalom 4 legfontosabb anyaga

Előállításuk: döntően fosszilis energiaforrásokból

A világ energiaigényének 17%-a

Energiatermelésből származó CO₂ kibocsátás 25%-a

Mesterséges anyagok
össztömege > száraz
biomassza össztömege

A szénmentesítéshez új technológiákra van szükség

Átállás hosszú folyamat

Nem élünk fenntartható módon!

Fejlődés $\neq$ növekedés

Fenntartható fejlődés ► fenntarthatóság

KIHÍVÁSOK ÉS VÁLASZOK

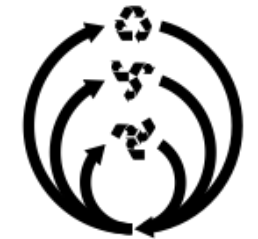
Egy kiválasztott példa

Hulladékképződés,
környezetterhelés

Feldolgozás,
Körkörös gazdaság

Egy akut probléma: a túlzott hulladékképződés

A világon évente 2 Mrd tonna települési szilárd hulladék képződik

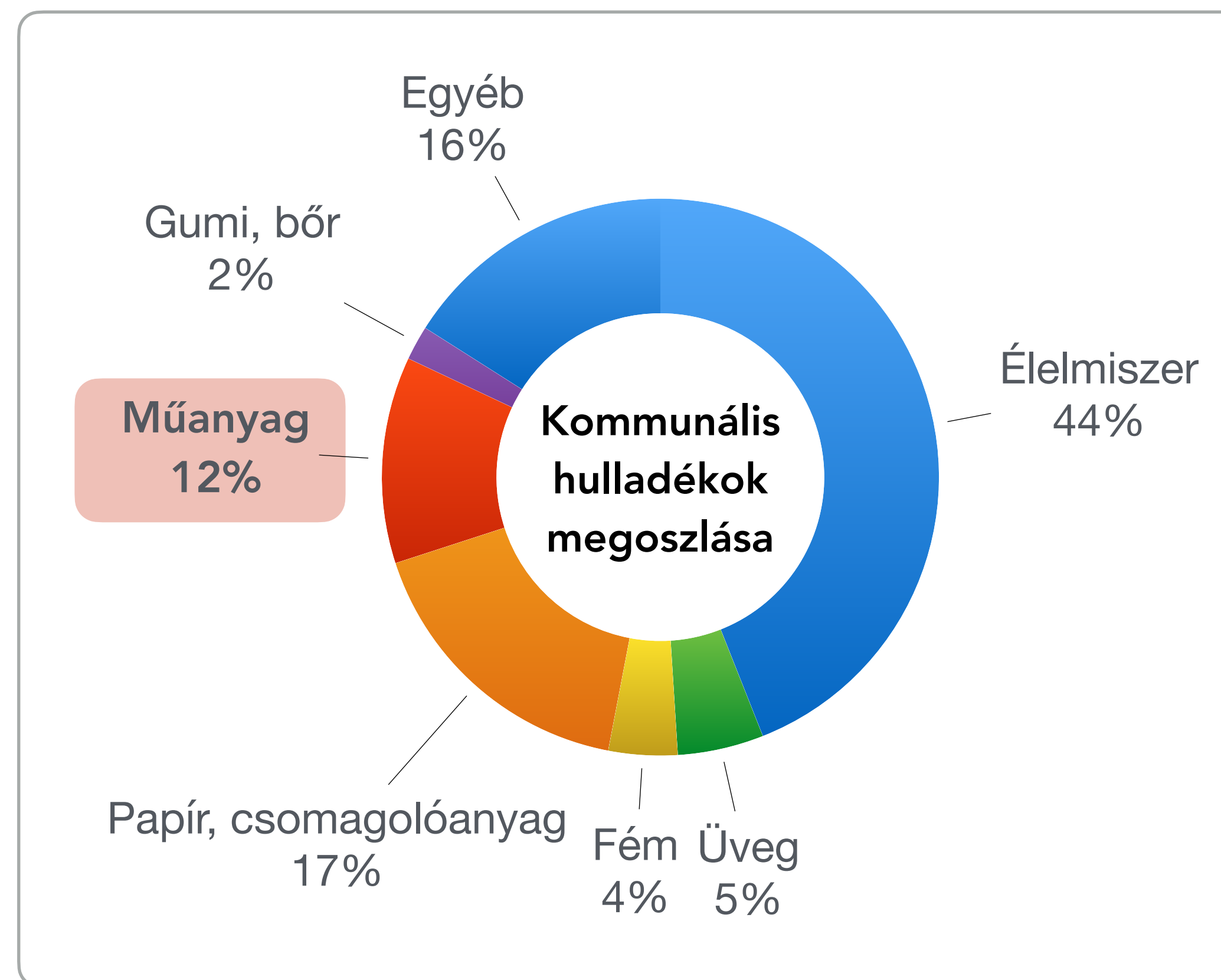
Ha ezt a mennyiséget Budapest közigazgatási területén (530 km²) helyeznénk el, 16 m-nél magasabb „hulladékdomb” alakulna ki.

Települési szilárd hulladékban levő műanyag hulladék a világon: 240 Mt/év

Magyarország: 100 et PET hulladék/év

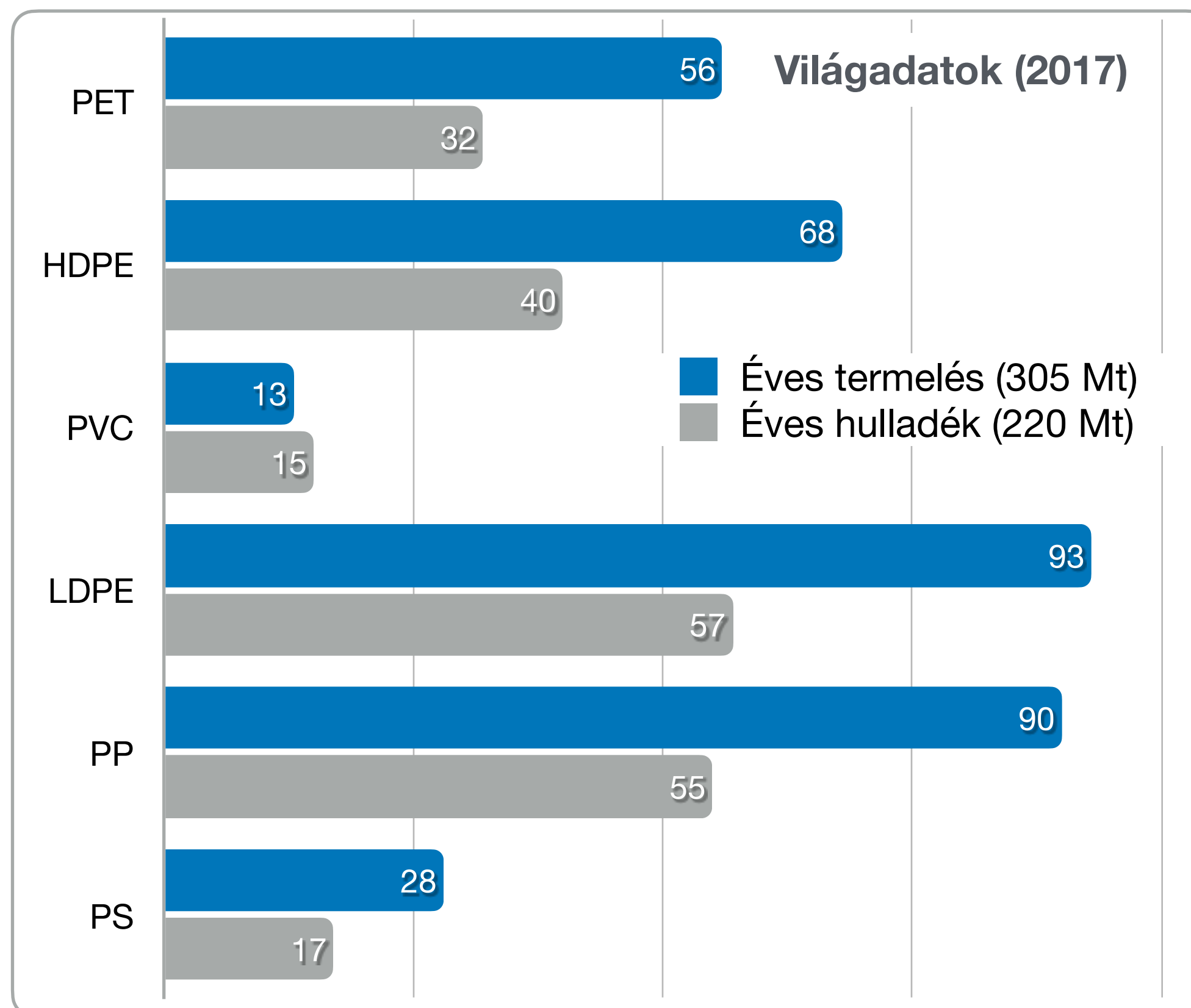
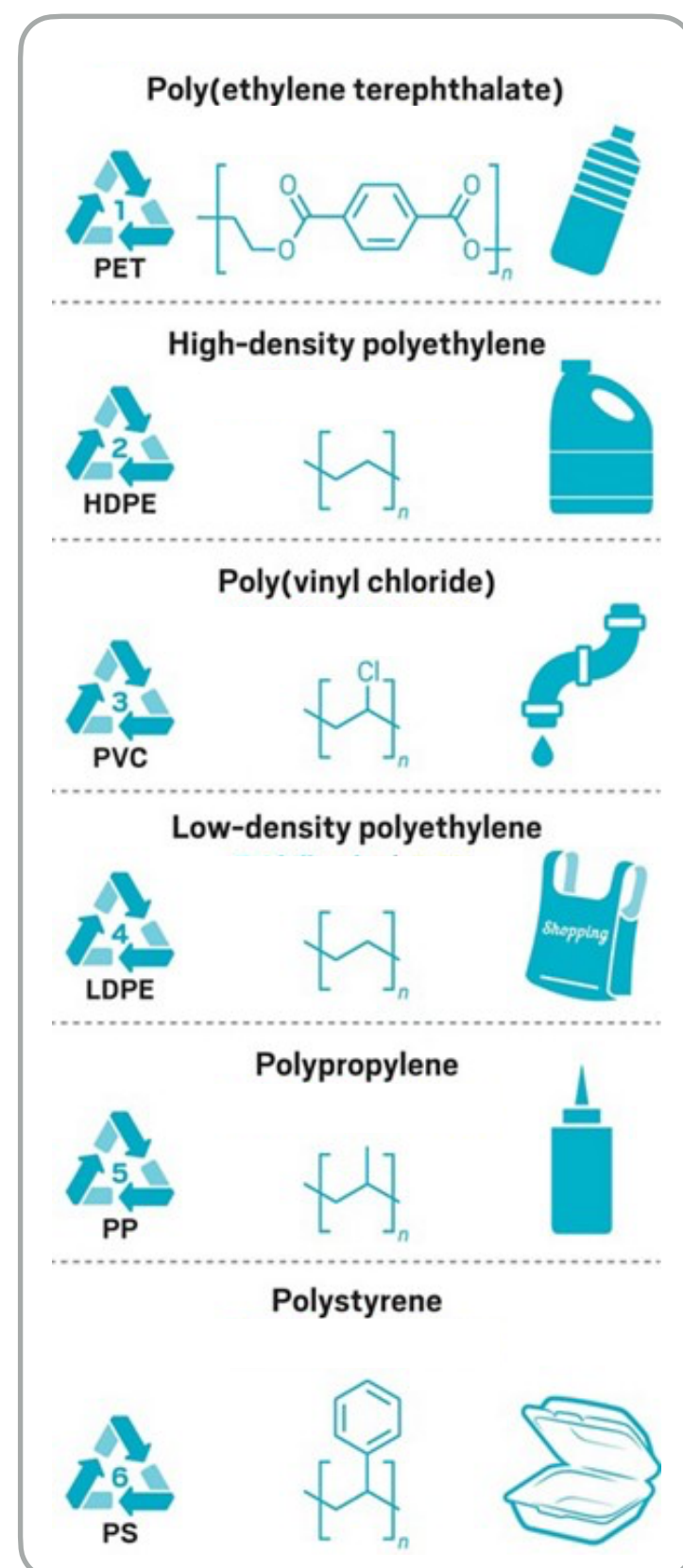
Továbbiakban a műanyag hulladékokkal foglalkozunk

A világon gyártott műanyag 80%-a rövid időn belül hulladékba kerül!

Kihívás: sokféle műanyagtípus

Különböző fizikai és kémiai tulajdonságok, eltérő lebonthatóság

Műanyag típus	UH (%)	LI (év)
PET	19,5	5-10
HDPE	10,3	100
PVC	0	Soha
LDPE	5,3	500-1000
PP	0,6	20-30
PS	0,9	50

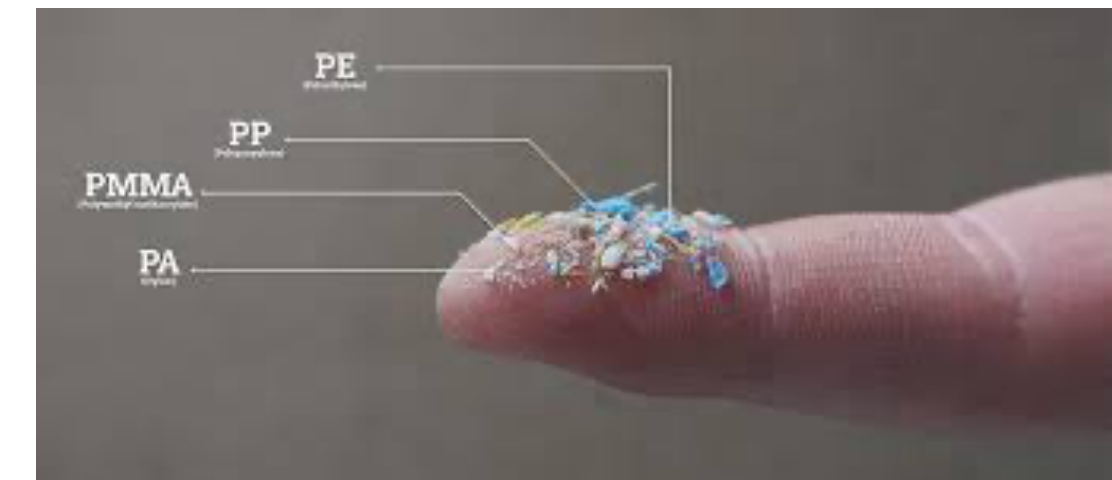
UH - újrahasznosítási arány

LI - lebomlási idő optimális körülmények között

Saját szerkesztés (S. Lemonich: C&EN **96**, 25 (June 15, 2018) alapján)

Műanyagok okozta környezetterhelés

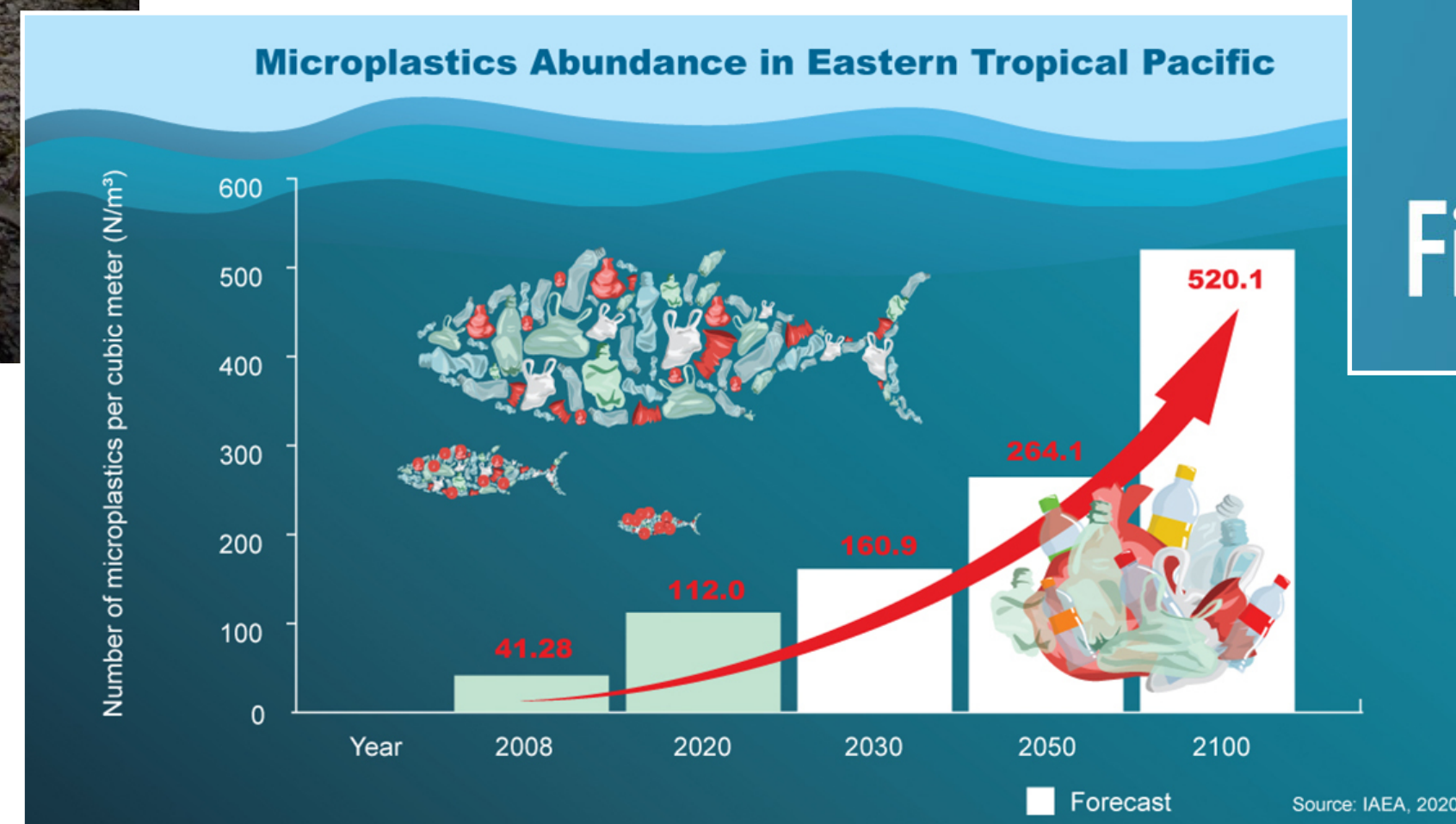
Makro- és mikro-szinten - egy példa sok közül

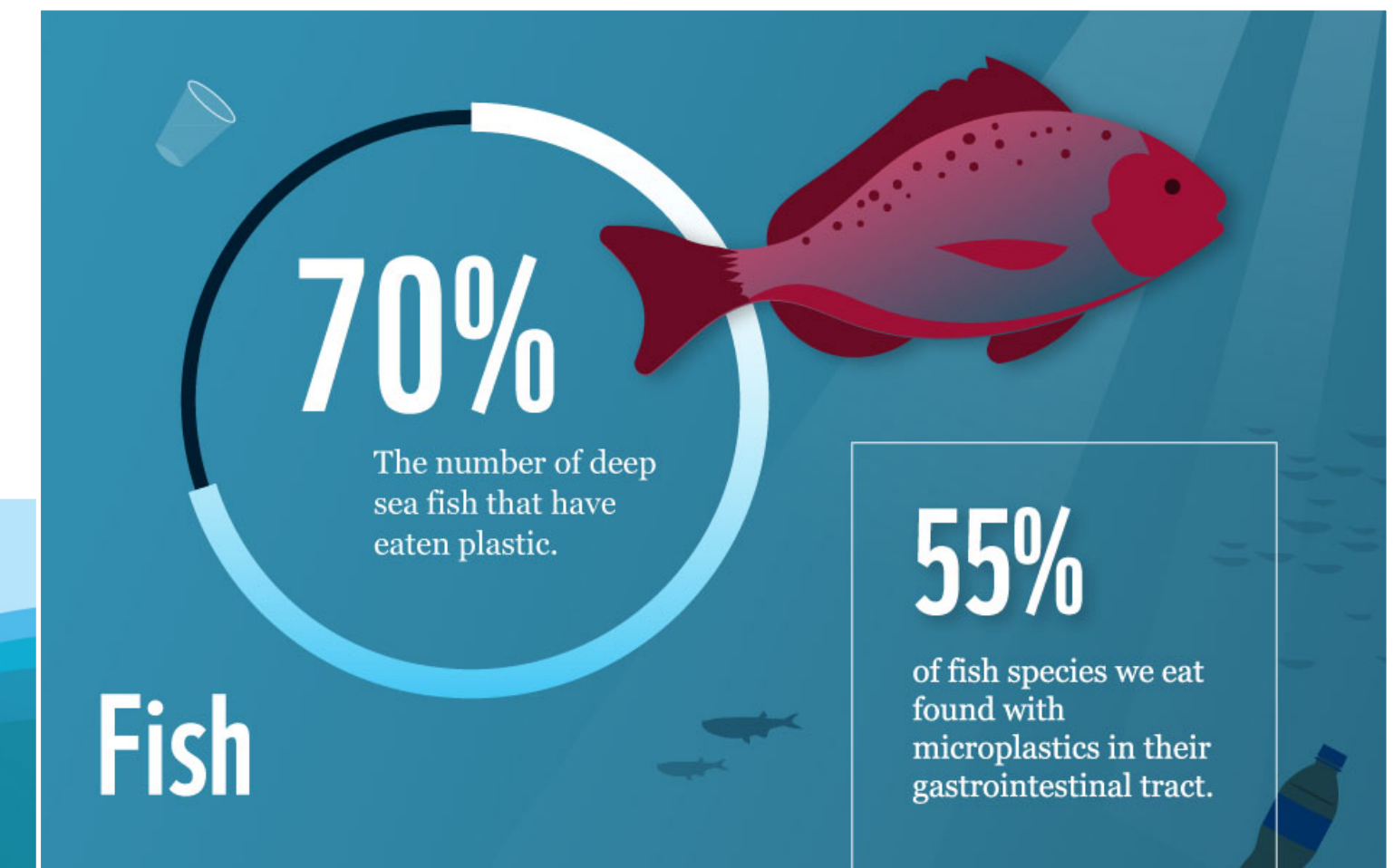
Csendes Óceán

a 3 legnagyobb hulladéksziget
összterülete = India területével

Már a tenger-
fenéken is!

<https://www.iaea.org/newscenter/news/world-oceans-day-2020-new-iaea-research-records-dramatic-increase-in-microplastic-pollution-in-eastern-tropical-pacific-ocean>

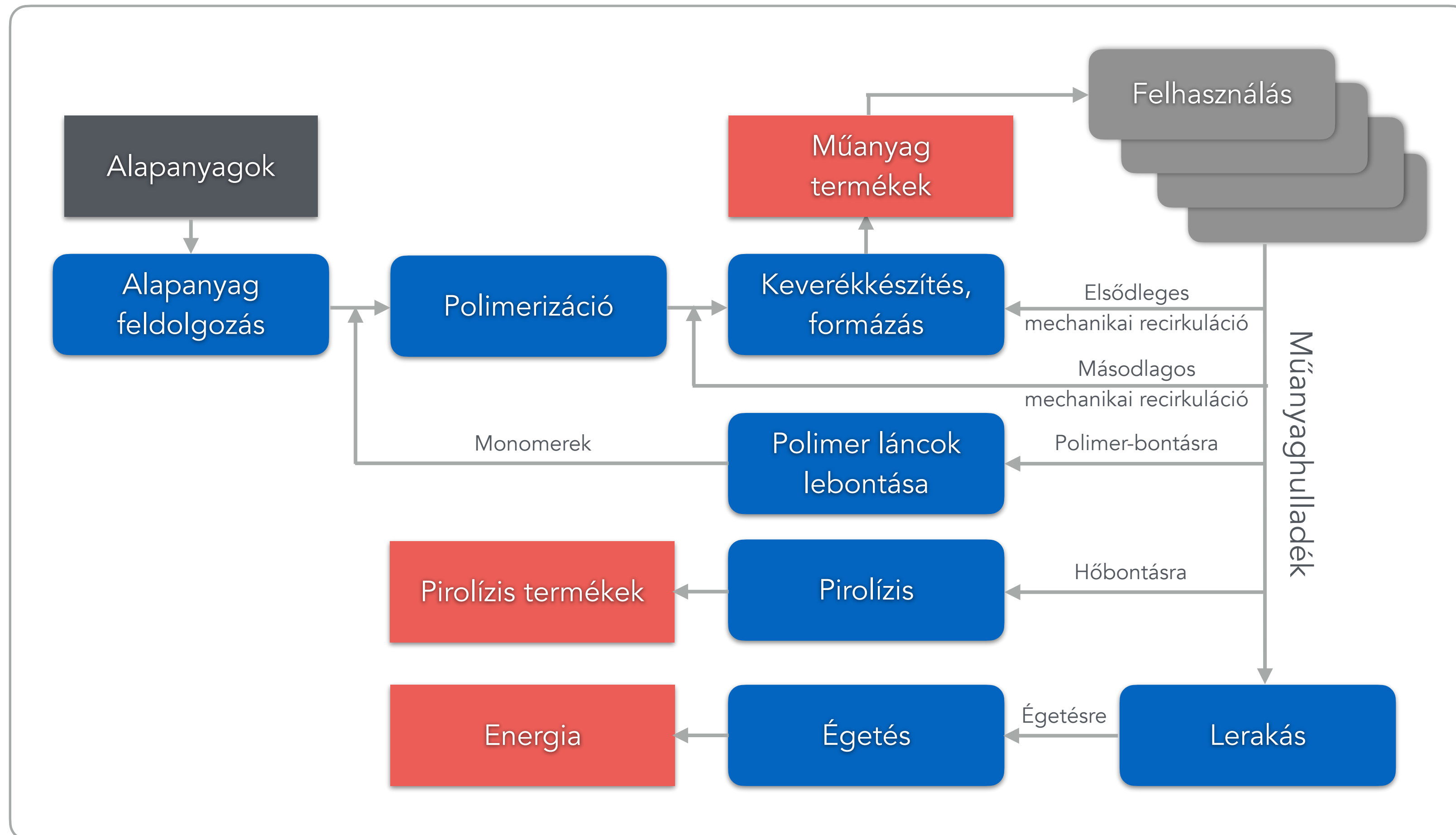

A mikro-műanyagok bekerülnek a táplálékláncba

Válasz: műanyag hulladékok feldolgozása

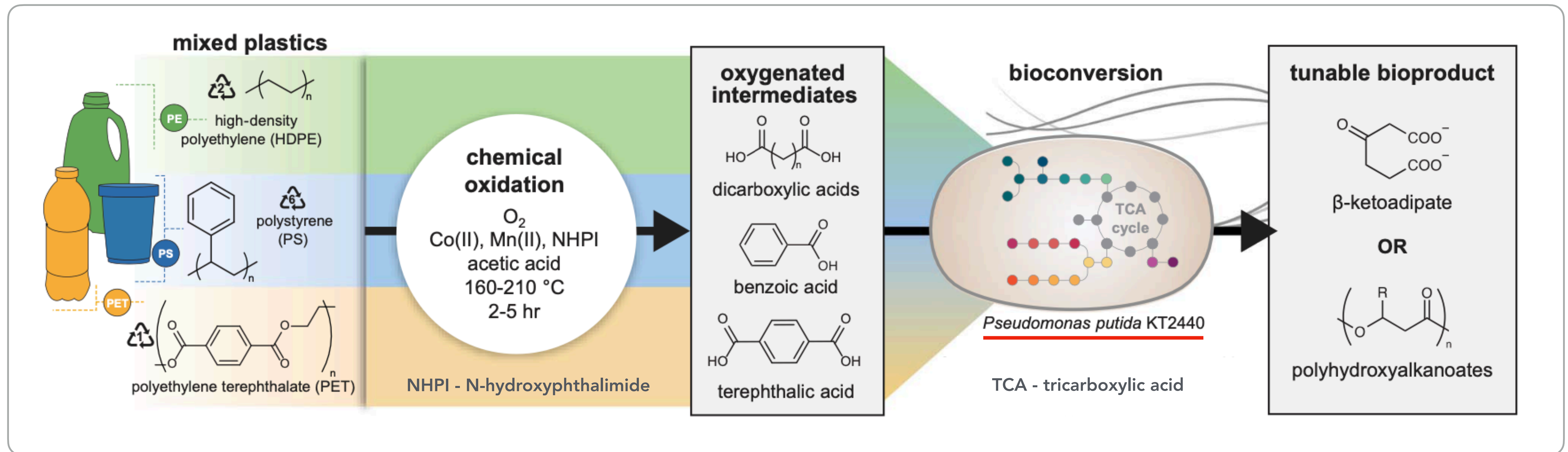
Ez a séma csak egyféle hulladéktípusra alkalmazható!

Saját szerkesztés (I.A. Ignatyev et al.: ChemSusChem Rev. DOI: 10.1002/cssc.201300898 alapján)

Válasz: vegyes műanyag hulladék feldolgozása

Kezdeti lépések: tandem kémiai oxidáció és biológiai átalakítás

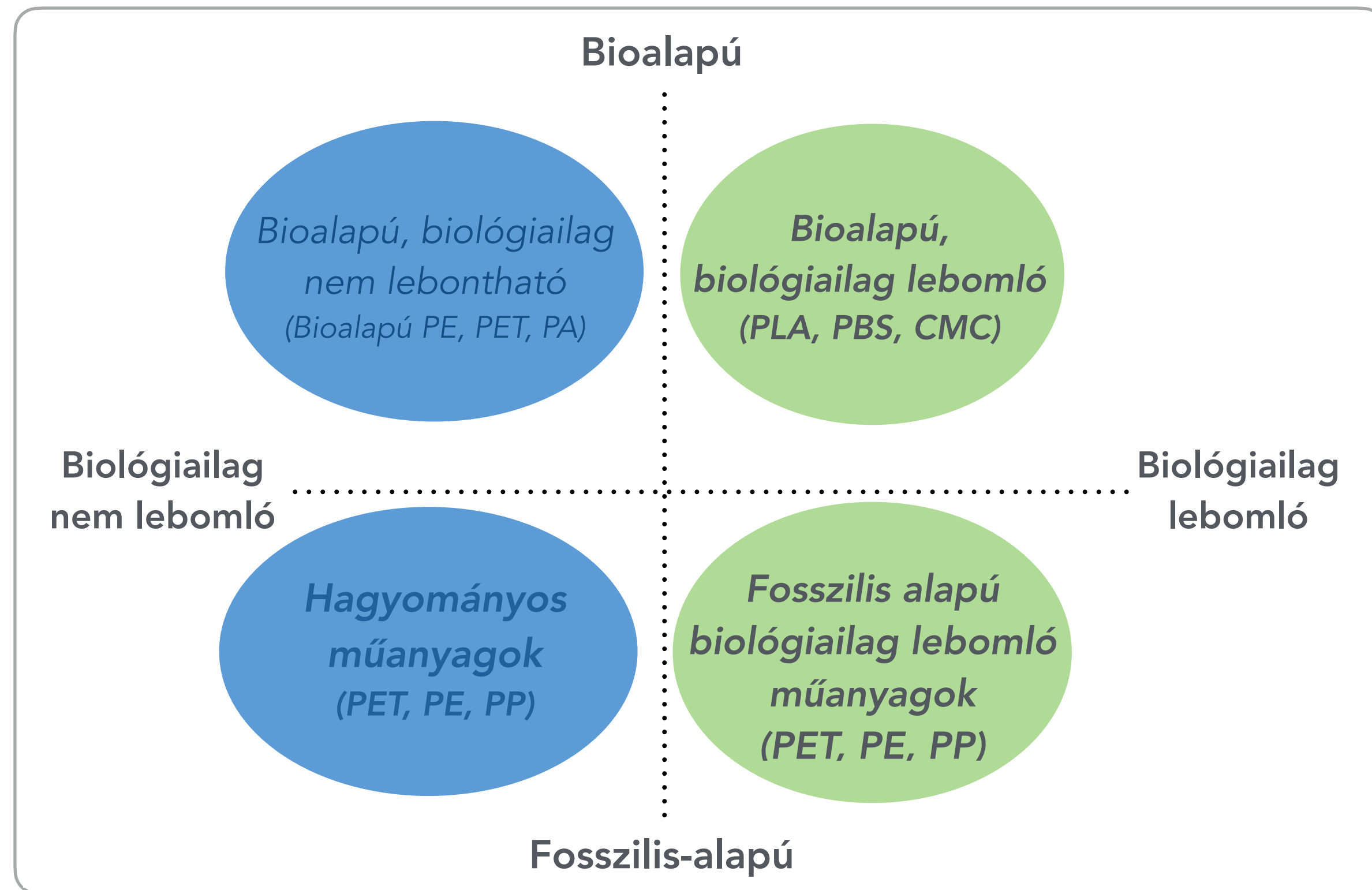

Pseudomonas putida: az első szabadalmaztatott élő szervezet

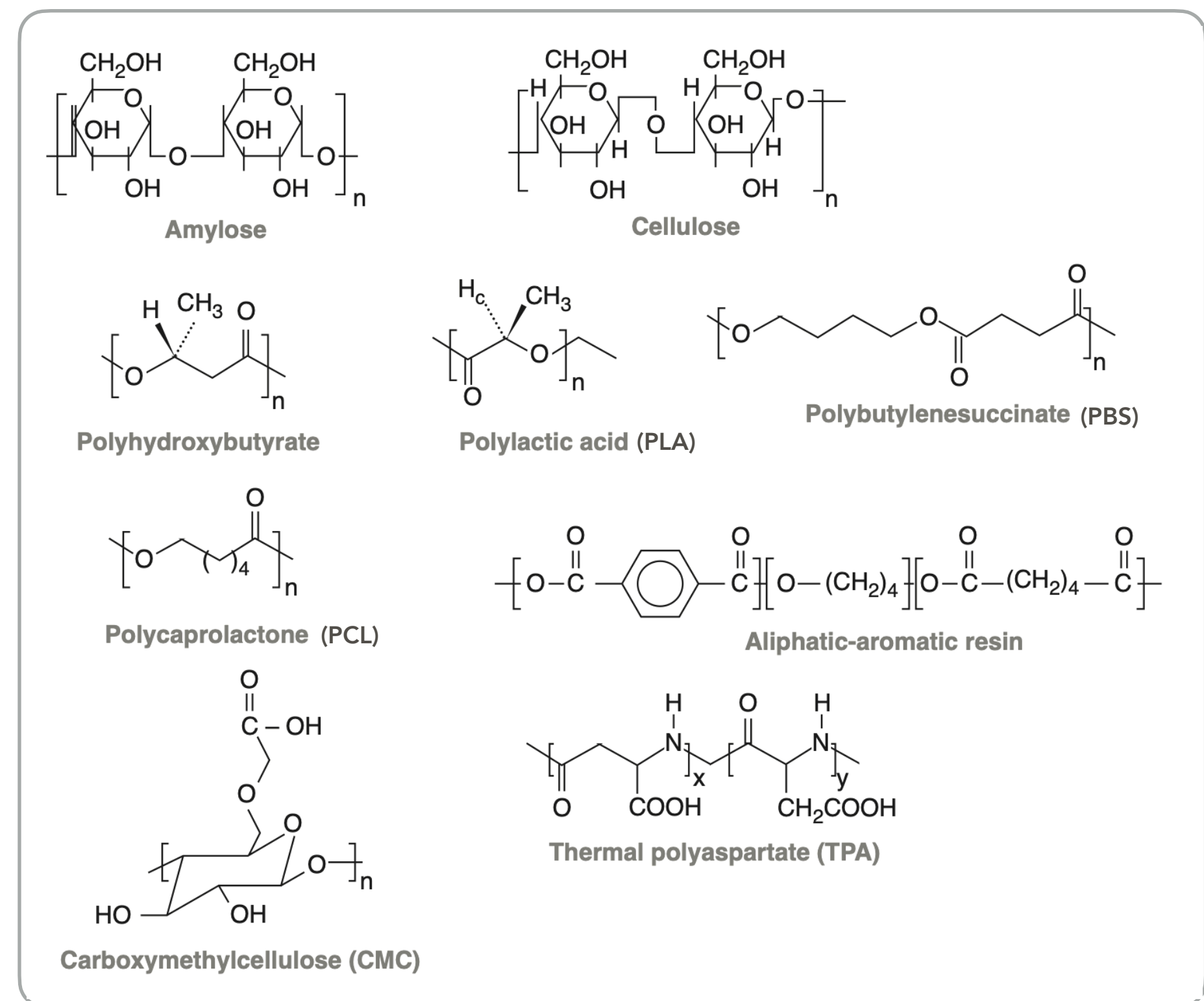
Válasz: biológiailag lebomló műanyagok

Hulladéklerakás elkerülése - környezetterhelés csökkentése

Alaptípusok

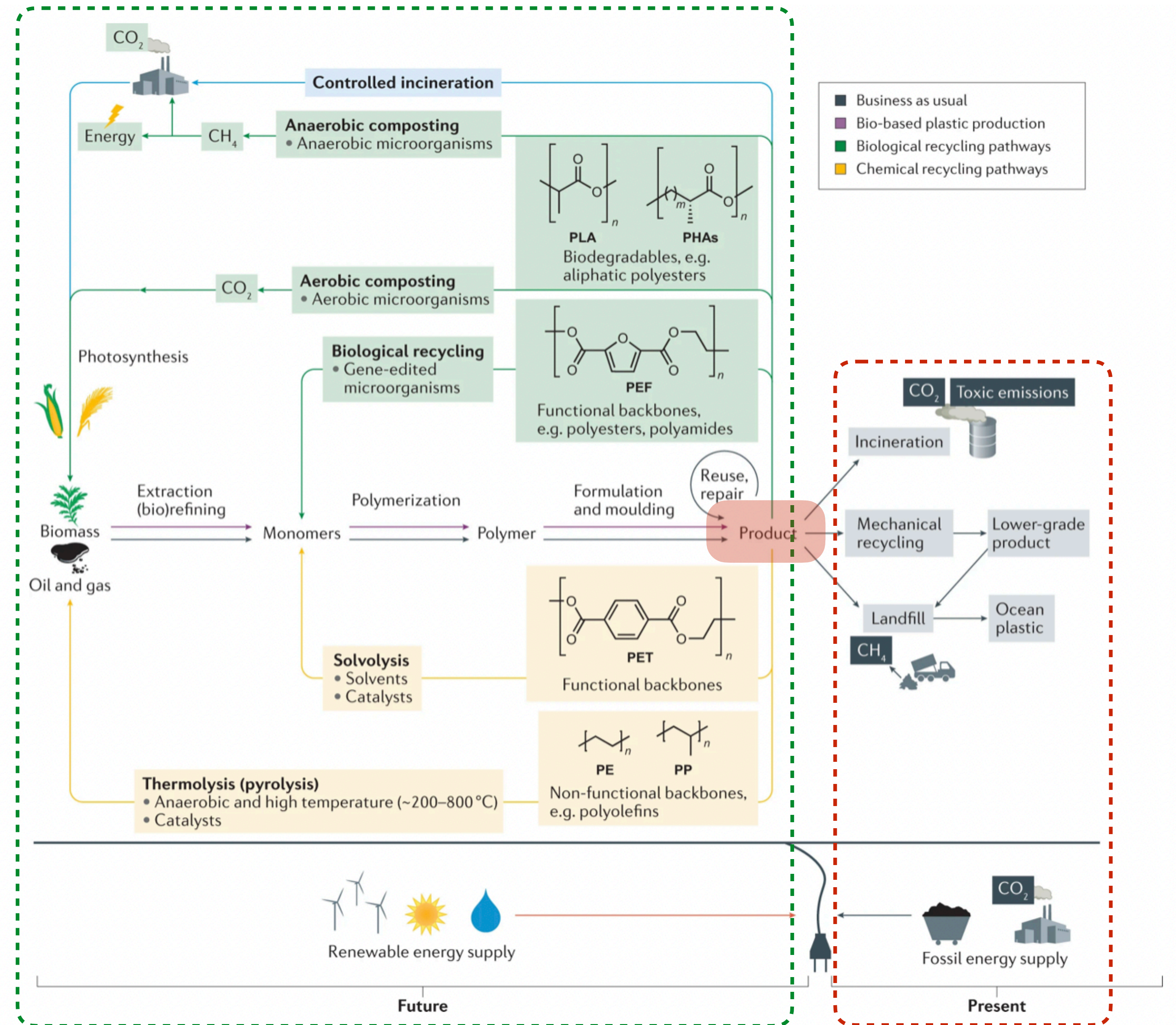
Fontosabb vegyületek

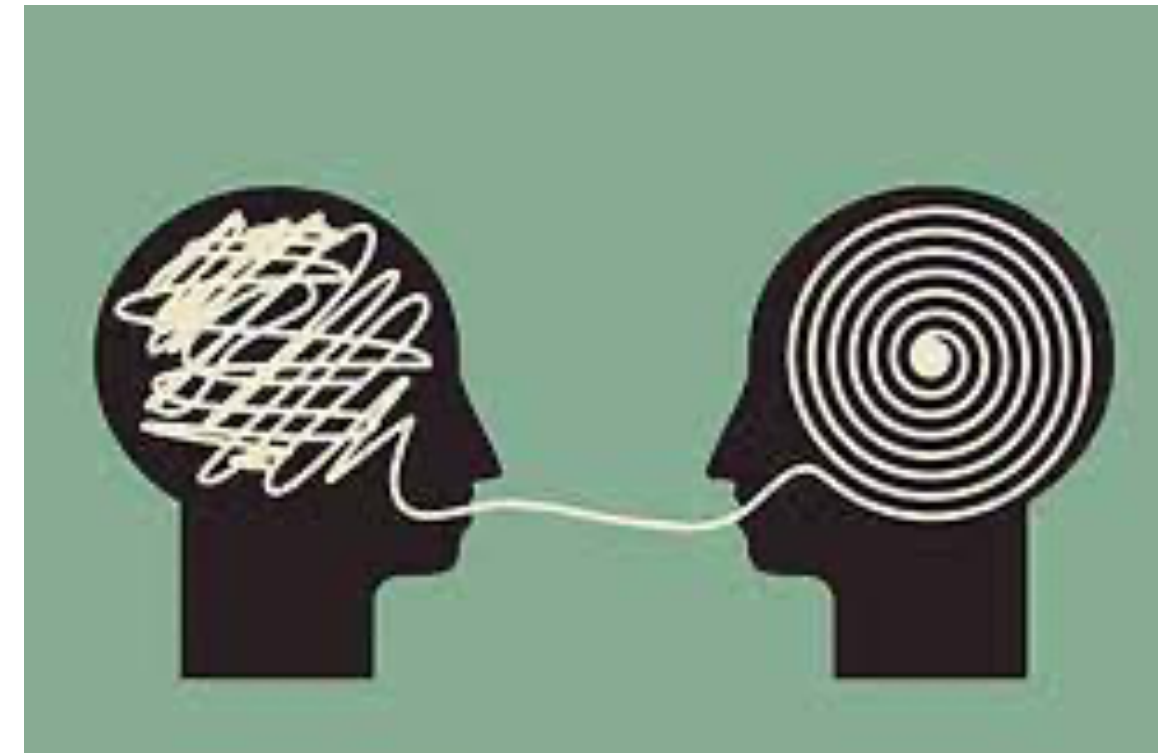
Saját szerkesztés (R.A. Cross et al.: Science **297**, 803-807 (2002) alapján)

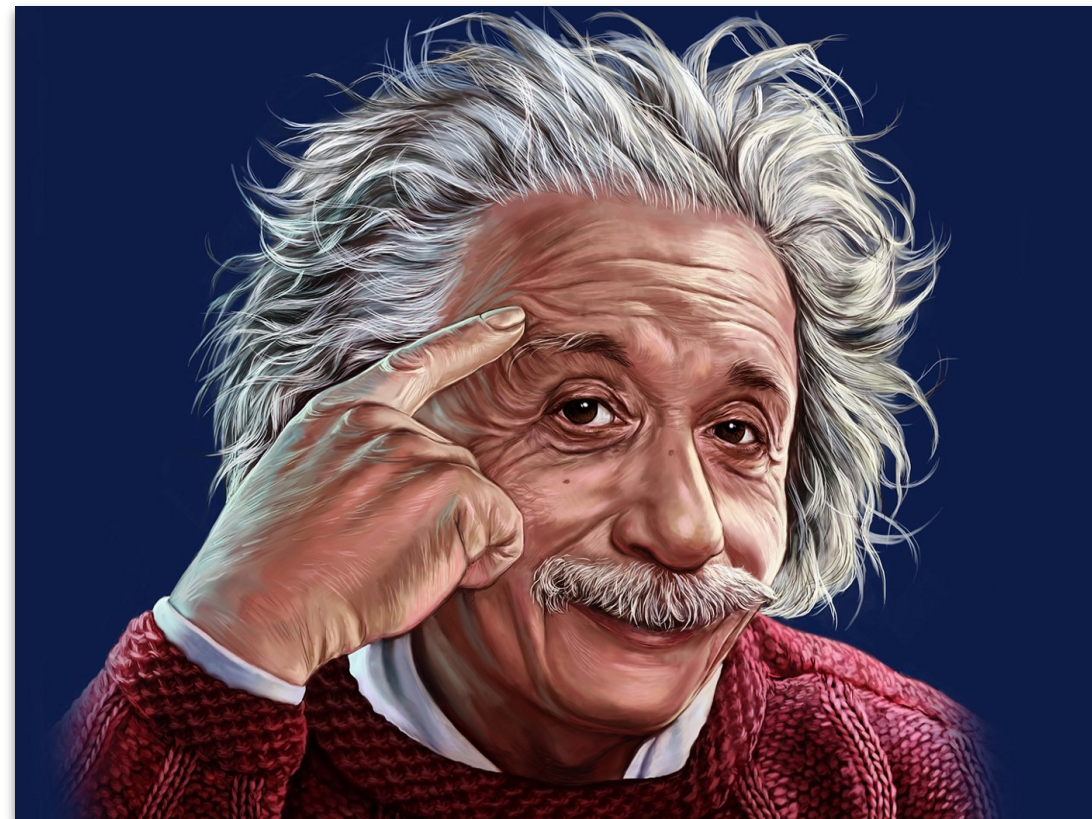
Válasz: körkörös műanyaggazdaság

Kutatás, fejlesztés, gyártás, felhasználás, összegyűjtés, újrahasznosítás

KÖVETKEZTETÉSEK

**A problémákat nem lehet megoldani
ugyanazzal a gondolkodásmóddal,
amivel létrehoztuk azokat.**

Fenntarthatóság

Innováció

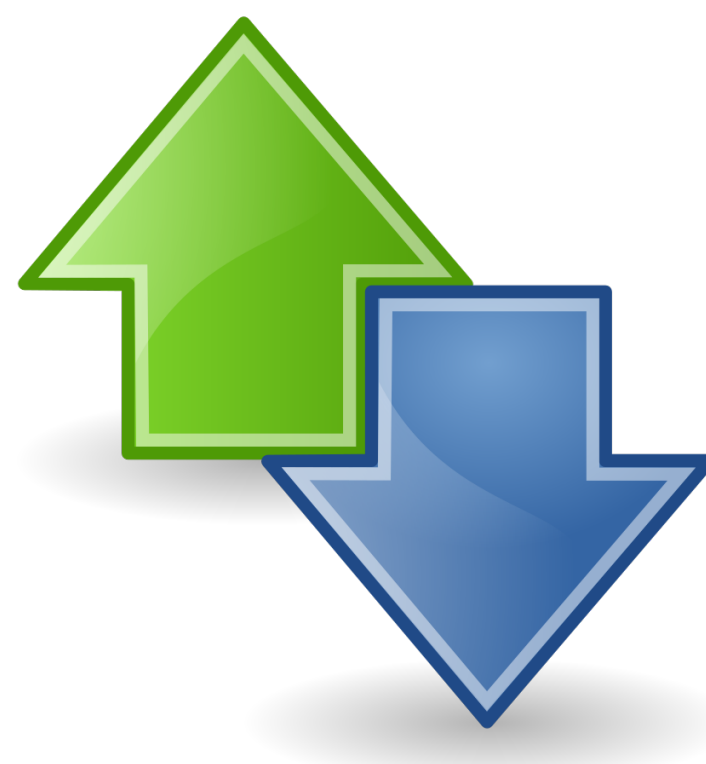
Szirmai Mónika: Összekapcsolódás

**FENNTARTHATÓ?
FEJLŐDÉS?**

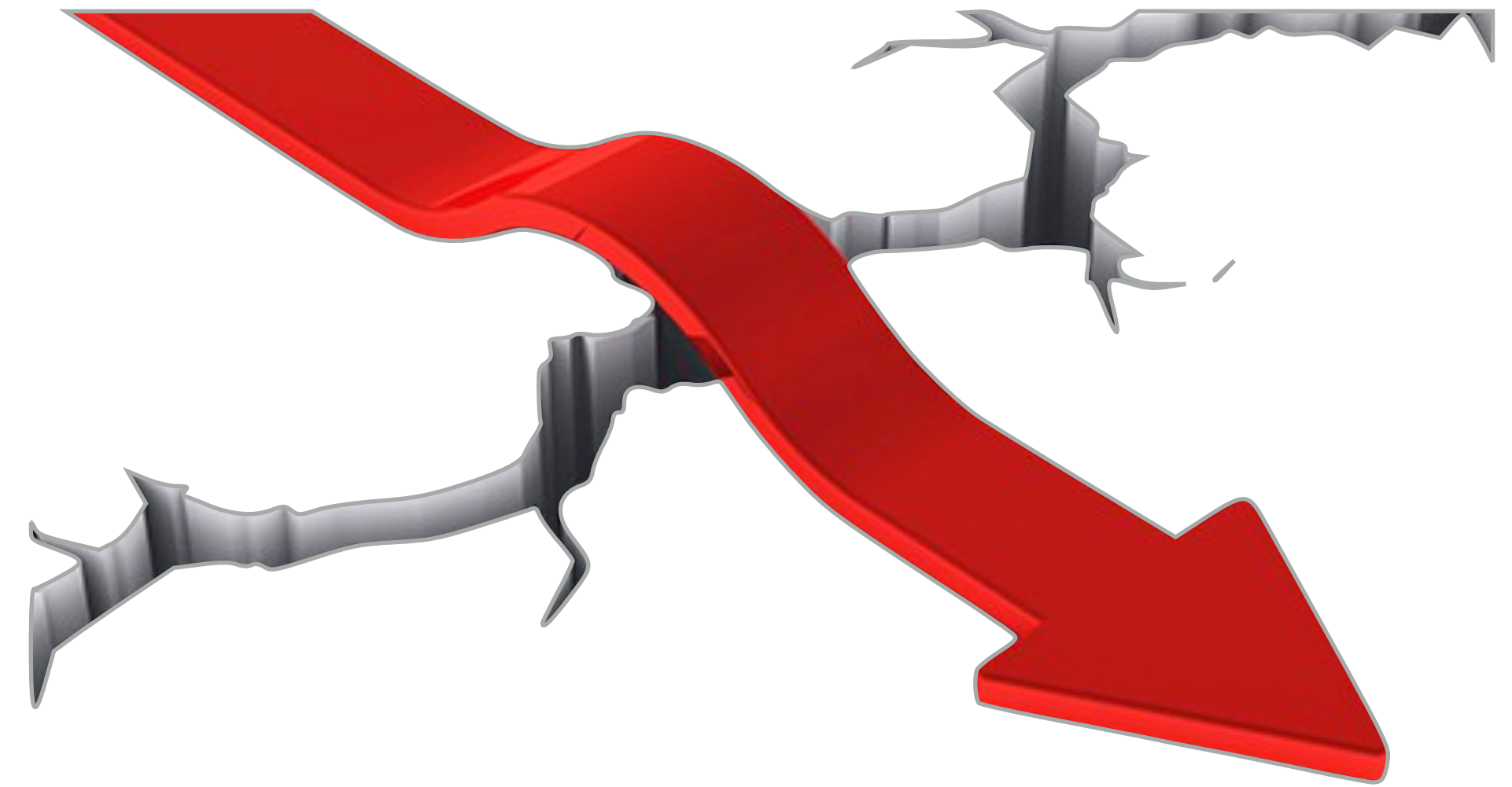

**IGEN: DE MÁS SZEMLÉLETBEN!
IGEN: DE FŐKÉNT MINŐSÉGI!**

KÉTIRÁNYÚ KÖZELÍTÉSRE VAN SZÜKSÉG

Zárógondolatok

1

Súlyos környezeti,
gazdasági,
társadalmi
problémákat kell
megoldanunk

2

Egyre kevesebb
időnk van a
cselekvésre

3

A fenntarthatósághoz a
törvények és a politikai elvek
teljes összhangjára van
szükség
(E. Holthaus, 2020)

4

Nem lehet megmenteni a
bolygót anélkül, hogy előtte
mi magunk is
megváltoznánk
(A. Ocasio-Cortez, 2019)